

Överföring av personuppgifter till USA – Safe Harbor-principerna underkända

Angelica Lundqvist / Associate

Den 6 oktober 2015 meddelade EU-domstolen en dom som sedan dess har fått en hel del uppmärksamhet både i svensk och utländsk media. Domen innebär att de så kallade Safe Harbor-principerna underkänns och därmed inte längre får användas som stöd för att överföra personuppgifter till USA. Men vad innebär detta och vad kan vi vänta oss framöver?

Bakgrund

Enligt huvudregeln i personuppgiftslagen är det inte tillåtet att överföra personuppgifter till land utanför EU/EES. Från denna huvudregel finns det ett flertal undantag, varav Safe Harbor-principerna tidigare har varit ett väl-använt undantag.

Undantaget grundade sig på ett beslut från EU-kommissionen från den 20 juli 2000 och innebar att det var tillåtet att överföra personuppgifter till organisationer och företag i USA som anslutit sig till Safe Harbor-principerna eftersom detta ansågs innebära att en adekvat

Safe Harbor-principerna är regler om personlig integritet och dataskydd som tagits fram av USAs handelsdepartement. Det är frivilligt att ansluta sig till principerna och de som vill ansluta anmäler detta till departementet. För de företag och organisationer som anslutits till principerna är reglerna dock bindande enligt amerikansk lag. Däremot är de inte bindande för amerikanska myndigheter, vilket innebär att dessa fortfarande kan kräva utlämnande av information enligt annan lagstiftning.

skyddsnivå uppnåddes. Den 6 oktober 2015 ogiltigförklarade EU-domstolen kommissionens beslut, vilket innebär att det inte längre är tillåtet att överföra personuppgifter till USA endast med stöd av Safe Harbor-principerna.

Principerna underkända – vad innebär det?

Safe Harbor-principerna är inte det enda undantaget för överföring av personuppgifter till USA, men undantaget var effektivt och därmed också flitigt använt av många företag och organisationer. Enligt Dagens Industri ([här](#) och [här](#)) används Safe Harbor-principerna av över 4 000 amerikanska företag, bl.a. Google, Apple, Facebook, Microsoft och Twitter. Möjligheten att kunna överföra personuppgifter från EU till USA har med andra ord mycket stor betydelse för den internationella handeln.

I och med domen är det inte längre tillåtet för personuppgiftsansvariga i EU att överföra personuppgifter till USA endast med stöd av Safe Harbor-principerna. Detta kan drabba företag i ett flertal olika situationer, t.ex. då svenska moderbolag överför personuppgifter till amerikanska dotterbolag eller då svenska företag använder sig av molntjänster som innebär att personuppgifter lagras på servrar i USA.

Trots att Safe Harbor-principerna underkänts, finns det fortfarande andra undantag som gör överföring till USA tillåten. Överföring får fortfarande ske om:

- någon av EU-kommissionens standardavtalsklausuler tillämpas, eller

- det mottagande företaget tillämpar bindande företagsinterna regler (s.k. så kallade Binding Corporate Rules – BCR). Reglerna gäller endast för överföringar inom en företagsgrupp och måste godkännas av Datainspektionen om uppgifterna ska överföras från Sverige.

Enligt 34 § personuppgiftslagen får personuppgifter även överföras till land utanför EU/EES, t.ex. USA, om:

- den registrerade har gett sitt samtycke till överföringen,
- det är nödvändigt för att ett avtal mellan den registrerade och den personuppgiftsansvarige ska kunna fullgöras eller åtgärder som den registrerade begär ska kunna vidtas innan ett avtal träffas,
- det är nödvändigt för att ett sådant avtal mellan den personuppgiftsansvarige och tredje man som är i den registrerades intresse ska kunna ingås eller fullgöras,
- det är nödvändigt för att rättsliga anspråk ska kunna fastställas, göras gällande eller försvaras, eller
- det är nödvändigt för att vitala intressen för den registrerade ska kunna skyddas.

Med tanke på att samtycken alltid kan återkallas, är det mindre lämpligt att använda sig av detta undantag då det rör sig om mer långsiktig och löpande överföring. För att ett samtycke ska vara giltigt ställs även krav på att det t.ex. är nödvändigt att ge tillräcklig information för att samtycket ska anses informerat, vilket innebär en utmaning i att informera om samtliga risker det kan innebära att överföra sina personuppgifter till USA. Vad gäller övriga undantag i 34 § personuppgiftslagen, ska dessa tolkas restriktivt och är därför generellt sett inte tillämpliga vid upprepad/löpande överföring eller massöverföring, t.ex. vid användning av molntjänster.

Detta innebär att de huvudsakliga alternativ som kvarstår är EU-kommissionens standardavtalsklausuler och företagsinterna regler. I den senaste tidens debatt bland jurister har det dock ifrågasatts hur länge dessa undantag kommer att kunna användas. Undantagen baseras nämligen på samma grundtanke som Safe Harbor-principerna och, liksom Safe Harbor-principerna, kan lämpligheten i EU-kommissionens standardavtalsklausuler och företagsinterna regler prövas och därmed också potentiellt underkännas. Det finns med andra ord en överhängande risk för att även dessa undantag underkänns framöver. Den så kallade Artikel 29-gruppen, vilket är en samling av representanter från samtliga dataskyddsmyndigheter i EU, har uttalat att undantagen kan användas tillsvidare men gruppen kommer att fortsätta analysera domens påverkan på undantagen.

Vad händer nu?

Redan 2013 uppmärksammade EU-kommissionen att det fanns ett antal brister med Safe Harbor-principerna. Mot bakgrund av detta har EU-kommissionen och amerikanska myndigheter sedan januari 2014 fört diskussioner i syfte att finna en ny och starkare lösning som kan ersätta Safe Harbor-principerna. EU-domstolens dom gör behovet av att finna en ny lösning mer akut och EU-kommissionen uppger i pressmeddelande från den 6 november 2015 att diskussionerna med USA har intensifierats för att snabbt komma till en lösning som uppfyller EU-domstolens krav. EU-kommissionens mål är att avsluta diskussionerna innan utgången av januari 2016.

Utöver ovan nämnda diskussioner, har Artikel 29-gruppen uppmanat EU:s medlemsstater och EU-institutionerna att inleda samtal med USA för att finna lämpliga legala och tekniska lösningar på problemet. Gruppen anser att EU-kommissionens diskussion om en ny Safe Harbor kan vara en del av sådana diskussioner, men menar alltså att samtal även bör föras i övrigt för att nå hållbara lösningar.

Artikel 29-gruppen har även uttalat att de nationella dataskyddsmyndigheterna, inklusive svenska Datainspektionen, inte kommer att vidta några åtgärder med anledning av domen förrän efter den 31 januari 2016. Detta ger både berörda personuppgiftsansvariga och personuppgiftsbiträden samt EU, medlemsstaterna och USA andrum att försöka hitta alternativa lösningar till Safe Harbor-principerna.

Det kan även tänkas att EU-domstolens dom kan resultera i att amerikanska företag t.ex. köper serverhallar inom EU för att kunna garantera sina europeiska kunder en adekvat skyddsnivå. Det pågår för närvarande en rättsprocess i USA där frågan om amerikanska företag, trots sådana åtgärder, ändå ska vara tvungna att lämna ut personuppgifter till amerikanska myndigheter. Utgången i den rättsprocessen kan med andra ord tvinga fram ännu kreativare lösningar för att komma runt de stränga dataskyddsreglerna i EU. Lösningar som bygger på att de amerikanska företagen ska flytta personuppgiftsbehandlingen till EU och eventuellt även all kontroll härför till europeiska bolag medför antagligen ökade kostnader, vilket givetvis kommer att påverka kunderna i slutändan.

Slutsats

I och med EU-domstolens dom den 6 oktober 2015 är det inte längre tillåtet att överföra personuppgifter till USA med stöd av Safe Harbor-principerna. Det är däremot fortfarande tillåtet att använda företagsinterna regler respektive EU-kommissionens standardavtalsklausuler, även om det går att spekulera kring hur länge dessa undantag kommer att kunna användas.

De nationella dataskyddsmyndigheterna kommer inte att vidta några åtgärder på detta område förrän efter 31 januari 2016 och förhoppningsvis har EU och USA innan dess kommit överens om en eller flera nya lösningar som kan ersätta Safe Harbor-undantaget. Vi får med andra ord anledning att återkomma till detta ämne inom en snar framtid.